

Dannelse & uddannelse

Pædagogikprojekt Vejl. Per Munch

Aalborg Seminarium			
Fag: Pædagogik		Eksamensmåned og-år: Juni 2007	
Studienr.:	Stamhold:	Søjle:	Navn:
250192	25.8	Mat	Jimmie Winther
250107	25.8	Mat	Casper Neergaard Jensen
250012	25.8	Mat	Anders Dahl Bak
250219	25.8	Mat	Jesper Olsen

Indledning	3
<i>Problemformulering</i>	4
<i>Paradigme redegørelse</i>	5
<i>Skolens opgave</i>	6
Politisk side	6
Holger Henriksen	7
Per Schultz Jørgensen.....	8
Peter Kemp	8
Hans Jørgen Kristensen.....	9
Knud Ejler Løgstrup.....	9
Lars Qvortrup	10
Lars Stubbe Teglbjærg.....	11
Thomas Ziehe	11
<i>Lærens opgave</i>	12
Politisk side	12
Holger Henriksen	13
Per Schultz Jørgensen.....	14
Peter Kemp	14
Hans Jørgen Kristensen.....	15
Knud Ejler Løgstrup.....	15
Lars Qvortrup	16
Lars Stubbe Teglbjærg.....	16
Thomas Ziehe	18
<i>Konklusion</i>	21
<i>Literatur</i>	22

Indledning

Skolen er for tiden i stor forandring, de flere og større krav fra dens brugere har medvirket til denne forandring. Lovene er lavet om og forventningerne er steget. Ikke mindst fordi vi er begyndt at sammenligne os med andre i den globaliserede verden¹. Skolens opgave er ikke længere kun at uddanne personer til at fungere i et dansk samfund, men også til det globale samfund². Opgaven er ikke kun at opdrage eleverne til demokrati, men også til internationalt samarbejde.

Disse nye krav til skolen har medført, at lærerjobbet i dag inkorporerer flere opgaver end man tidligere har set. Med de nye opgaver har fulgt øgede krav til præstationer i skolen, krav til både lærer og elever. Skolens formål er blevet ændret i det seneste år fra at læreren skulle hjælpe med at fremme elevernes tilegnelse af færdigheder, til at læreren i dag skal give eleverne færdigheder³. Rent pædagogisk har man flyttet sig fra rundkredspædagogikken til tankpasserpædagogikken, som skal forbedre elevernes scoringer i internationale tests⁴.

Dette nye formål medfører store forventninger til skolens parter, eleven, læreren og forældrene. Trenden er gennemsyret fra tvprogrammernes nye hit. Vi lader uvidende kendisser sidde og diskutere sig frem til deres smagsdommeri i primetime tv⁵. Denne trend er med til, at der i dag er et fokus på folkeskolen som aldrig før, alle er således fuser i alt og mester i ingenting. Alle vil have deres besyv med i alt, uanset om det har relevans eller ej. Der er i de seneste år blevet ændret på skoleloven flere gange end der har været hidtidigt i lovens historie. Disse ændringer er da også spejlinger på den nye politiske trend, at forme politikken efter mediernes dækning af nye meningsmålinger⁶. En trend der for alvor er ved at destruere en af de sidste normative højborge, der er tilbage i det danske samfund. I dag kan man ikke åbne en avis uden, at der er en eller anden kronik for eller imod skolens virke. Men hvordan får vi en skole i Aristoteles' ånd, en skole der repræsenterer "den gyldne middelvej". Hvad var det, der gik galt siden rundkredspædagogikkens indtog i halvfjerdsere og frem til PISA-undersøgelsens indvirken på den politiske håndtering af sagen? Hvad skal skolens opgave være; At danne, uddanne eller begge dele? Og hvad er lærerens rolle i denne nye skole?

Hvis skolens opgave primært er, at danne eleverne, må lærerens opgave siges at være næsten uoverkommelig, at skulle sikre sig at alle 24 elever i klassen opnår samme niveau af dannelse, som allerede eksisterer i det globale samfund, må siges at være utopisk, især når denne skal udføres inden

¹ [UVM 2005]

² [UVM 2007]

³ [UVM 2007]

⁴ [Qvortrup 2004]

⁵ [Go' aften Danmark]

⁶ [Qvortrup 2004]

for skolens ni klassetrin. Forestil jer lige følgende, Per skubber Lise i ryggen for at komme til ved vasken i klasselokalet. For at danne eleverne er det nødvendigt at gribe disse situationer, når de opstår og behandle dem på klassen, og det på en måde, så ingen af eleverne føler sig trådt over tæerne ved at blive fremhævet. I en primært dannelsesmæssig skole er det denne form for kompetencer man vil udvikle. Hvorimod man ved primært uddannelsesmæssige opgaver vil højne indlæringen af parat-viden, måske endda på en måde, hvor læreren i samme givne situation vil henvise Lise og Per til dannelsesvejlederen, som kan varetage dannelsesopgaven, således at læreren kan praktisere sin specialistopgave, at give eleverne viden.

Vi ved godt, at begge disse scenarier er overdrevet, men som man siger ”overdrivelse fremmer forståelsen”. Vi er dog af samme opfattelse som Lars Qvortrup, man bør ikke vælge den ene frem for den anden, da eleverne har behov for begge⁷, en ”gylden middelvej” syntes at være vejen frem. Men hvad er skolens og dermed også lærerens opgave i en sådan skole og hvad skal lærerjobbet rumme?

Problemformulering

Hvad bliver lærers rolle når man fra ministeriel side ændre skolens formål fra et dannelsesmæssigt synspunkt til et mere uddannelsesmæssigt?

I dette projekt tager vi udgangspunkt i tidligere formålsparagraffer, til at belyse ændringerne til skolens opgave gennem tiden. Ændringerne i formålsparagrafferne ses i perspektiv til de forskellige debatdeltagers beskrivelse af skolens opgave. Om det er et dannelsesmæssigt eller uddannelsesmæssigt aspekt, som de finder vigtigst. Efter at have behandlet skolens opgave belyses, hvad debatdeltagerne mener lærerens opgave i den forandrede skole er.

Vi vil opbygge dette projekt med udgangspunkt i Stensmos model over de fire uddannelsesfilosofier, og kort forklare, hvor de debatdeltagere, vi gør brug af, befinder sig i denne model. Dette gør vi for at identificere deres grundlæggende holdninger til dannelse og uddannelse i folkeskolen.

Slutteligt sammenfatter vi de forskellige teoretikers filosofier og afbilleder dem i modellen med henblik på at overskueliggøre problemstillingen.

⁷ [Qvortrup 2004b]

Paradigme redegørelse

Vi vil anvende følgende begreber, Essentialisme, Progressivisme, Perennialisme og Rekonstruktionisme, til at analysere deltagerens holdninger i dannelses og uddannelses debatten.

- **Essentialisme** - Denne tankegang er baseret på, at skolens virksomhed skal tage udgangspunkt i det faglige, som kan videnskabeligt bevises som, videnskabsteori og metodologi og samfundets love. Kort sagt, er det læreren som formidler viden, og elevernes læring er hårdt arbejde
- **Progressivisme** - Eleven er udgangspunktet. Skolens mål for elevernes færdigheder og sociale relationer er individuelle. Skolearbejdet præges af aktivitetspædagogik, og der arbejdes med materiale, som giver eleven erfaring med naturen og samfundet. Lærerens opgave er at stimulere og vejlede elevernes målrettede aktiviteter.
- **Perennialisme** - Her tager vi udgangspunkt i det evige og det stadig tilbagevendende. Her er det Løgstrups skole, vi snakker om. Menneskets natur og karakter er uændret, og de grundlæggende livsspørgsmål er i centrum. Læreren er et forbillede med hensyn til klassisk dannelse og fornuft.
- **Rekonstruktionisme** - Skolen skal baseres på kultur og samfundskritik, så man bliver i stand til lokalisere samtidens kulturelle og sociale problemer. Det er en fremtids rettet skole, den har visioner og en næsten utopisk målsætning (det gode samfund). Virksomheden i skolen skal være aktivitetspædagogik med grænseoverskridende projektarbejde og temastudier.

Her anser vi perennialismen (historien) som værende direkte modstående til rekonstruktionismen (fremtiden) og essentialismen (skolefaget) som det modstående til progressivisme (eleven)⁸. Vi vil gennem dokumentet behandle disse modsættelser i hvert sit afsnit. Afsnittet om skolens opgave omhandler perennialismen over for rekonstruktionismen og afsnittet om lærerens opgave omhandler essentialismen over for progressivismen. I afsnittene redegør vi for placeringen af personer i en overordnet figur, der afbilleder, hvor debatdeltagerens befinder sig efter vores vurdering. De personer som fremtræder i de følgende afsnit er personer vi anser for værende holdningsdannende debatdeltagere. Da ikke alle debatdeltagerne har skrevet om skolens eller lærerens opgaver har vi, for at kunne afbillede deltagerne i modellen, vurderet på deres argumenter, for at vi kan placere personen i den ene eller anden lejr.

⁸ [Stensmo 2001]

Efter en kort redegørelse for debat deltagernes holdninger, har vi trukket en linje mellem de to ovennævnte positioner. Den lille lodrette streg på denne linje, repræsenterer midterpositionen på linjen, hvor man er neutral i spørgsmålet om den ene frem for den anden yderlighed.

Skolens opgave

Meget har forandret sig igennem de seneste 10 år og netop denne forandring i samfundet har medført, at lærerne i dag står over for en større opgave end de hidtil har gjort. Mange vil bebrejde samfundsudviklingen for denne ekstra arbejdsbyrde. Især når det gælder dannelsen og uddannelsen af unge mennesker.

Politisk side

For at belyse den politiske holdning, er det nødvendigt, at redegøre for skolelovens udvikling gennem de år debatten har været.

I folkeskolens formålparagraf af 1975, lyder folkeskolens formål ”*folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at give eleverne mulighed for at tilegne sig kundskaber, færdigheder og arbejdsmetoder og udtryksformer, som medvirker til den enkelte elev alsidige udvikling*”⁹. Her er det første gang begrebet alsidig udvikling anvendes. Det skal dog siges, at loven anno 1975 stadig var meget præget af uddannelse. Man afskaffede realeksamen, men indførte i stedet niveaudeling i overbygningen.

I 1993 kom en revolutionær lovændring i forhold til begreberne uddannelse og dannelse.

§ 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

*Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.*¹⁰

⁹ [Folkeskolen 2006]

¹⁰ [Folkeskolen 2006]

Med loven fra 1993, bliver dannelse et begreb der skal skabe skolen og udvikle eleverne. Der stilles større krav til læreren efter 1993, Det er ikke kun faglige kompetencer og formidling, men også hvordan læreren agerer i forhold til eleverne, der er lærerens opgave. Der skal tages mere hånd om elevernes udvikling som borgere i et demokratisk samfund jf. stk. 3. Pædagogik og sociale kompetencer vægtes højere, grundet de nye tiltag, der er kommet bl.a. med projekt arbejde. Der skal arbejdes med virkeligheden i skolen.

I 1993 kom det også frem, at læreren skal give eleverne lyst til at lære. De skal stadig lære, men de har fået større medansvar for læring, eleverne skal bl.a. være medbestemmende i, hvad der skal undervises i, og specielt hvordan der skal undervises i det, hvilket giver eleverne mulighed for at præge måden hvorpå de bliver dannet.

Ifølge folkeskoleloven fra 2006 § 1. gælder at: *Folkeskolen i samarbejde med forældrene skal give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling*¹¹. Vi kan derfor vægte den politiske side til at være nærmere perennialismen end rekonstruktionismen:

Politisk side

Perennialisme _____ X _____ | _____ Rekonstruktionisme

Holger Henriksen

Ifølge Holger Henriksen er faget og den faglige indsigt vigtig¹². Derfor placerer vi ham mod perennialismen:

Holger Henriksen

Perennialisme _____ X _____ | _____ Rekonstruktionisme

¹¹ [UVM 2007]

¹² [Henriksen 1997] side 82

Per Schultz Jørgensen

”viden i dag ikke er knyttet til det at lære lektien, men at kunne etablere forbindelse til netværk og derigennem skabe ny viden¹³.”

Per Schultz Jørgensen skriver, at forholdet mellem lærer og elev er ændret drastisk de seneste år, nu er barnet blevet en aktiv del af undervisningens gang. Læreren er ikke længere blot en formidler af kundskab, derimod er lærerens opgave skiftet til nu at være elevens personlige vejleder og inspirator¹⁴.

Jørgensen efterlyser ”den personlige lærer”. En lærer som tør stå inde for og kendes på sine holdninger, en lærer som tør investere sig selv i lærergerningen. En lærer må ikke være bange for, at eleven ved mere om et givet emne end han selv, der i mod skal læreren have modet til ikke at være et sikkerhedsnet, og til ikke at kunne servere løsninger på forlangende. Han mener kort sagt, at læreren skal være ægte¹⁵! Denne holdning mener vi placerer P.S. Jørgensen et stykke mod rekonstruktionismen:

Per Schultz Jørgensen

Perennialisme _____ | _____ X _____ Rekonstruktionisme

Peter Kemp

Som den nærmeste personificering af skolen i forhold til forældre og elever står læreren. Så hvad er det for en lærer, som bedst opfylder disse krav. Peter Kemp tager i sin kronik, ”Den lærerløse skole”, netop denne problemstillingen op. Han ser to forskellige lærerroller, specialisten og kulturlæreren. Kulturlæreren ser eleven som et selvbevidst væsen, som skal overtage kultur i form af sprog, historie, kunst osv., eleven er ikke et kar, som læreren skal fylde op med viden, derimod er det elevens egne forudsætninger, som skal skabe det, Peter Kemp kalder overtagelses- og fornyelsesprocessen.

Specialisten er kun interesseret i ”det store kapløb”. Det store kapløb ser Peter Kemp som kapløbet om at blive ”de bedste i verden i den videns- og teknikbaserede produktion”¹⁶.

Med dette taget i betragtning placerer vi Peter Kemp midt i mellem de to:

Peter Kemp

Perennialisme _____ X _____ Rekonstruktionisme

¹³ [Jørgensen 2003] side 98

¹⁴ [Jørgensen 2003] side 102

¹⁵ [Jørgensen 2003] side 97

¹⁶ [Kemp 2006]

Hans Jørgen Kristensen

Hans J. Kristensen retter kritik til den gamle skole, hvor elever ikke havde nogen medbestemmelse ”Skolens opgave er ikke blot at fylde viden på børnene, men også – og først og fremmest – at give børnene mulighed for udvikling gennem selvvirksomhed”.¹⁷ Han mener, at skolen skal være antiautoritær, og at læreren skal ledsage børnene i deres udvikling og udfordre dem. Efter hans mening, vil der med de gamle lærertyper¹⁸ ikke være demokrati og medbestemmelse i klasselokalet. Hvis der ikke er demokrati i klasselokalet, vil skolen ikke kunne forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Altså skal skolen afspejle samfundet i klasseregi ellers vil skolerne og lærerne ikke kunne leve op til folkeskolens formålsparagraf. Det er vigtigt at skolerne indlejrer projektarbejdet i undervisningen således eleverne ikke ses som objekter man bare skal fylde viden på. Han mener i stedet man skal anse eleverne for værende subjekter, der med egen vilje og bevidsthed kan træffe beslutninger, og derved er eleverne medbestemmende til undervisningens indhold¹⁹.

Disse synspunkter mener vi placerer H. J. Kristensen mod Rekonstruktionismen:

Hans J Kristensen.

Perennialisme _____ | _____ X _____ Rekonstruktionisme

Knud Ejler Løgstrup

Som Jørgensen mener K. E. Løgstrup også, at læreren skal være ægte og stå inde for sine holdninger. Løgstrup anvender to begreber om menneskets basale positioner. Menneskets natur og menneskets karakter.

Menneskets natur er det uopnåelige, det man kun kan følge og ikke kan ændre. Natur udgør noget bærende, som man kan forlade sig på, således at man kan hvile i sig selv. Naturen giver ens liv en vis selvfølgelighed. Det er på naturen, vi accepteres, derfor er det vigtigt, at mennesket ikke handler imod sin natur, i så fald vil mennesket ”handle unaturligt”. Mennesket kender ikke sin egen natur. Selv om vi ikke kender vores natur, vil en unaturlig opførsel lynhurtigt blive opfattet af andre, hvis den ikke accepteres af andre, kan vi ikke gøre noget ved det²⁰.

¹⁷ [Jørgensen 2003] side 20

¹⁸ Hans J. Kristensen har defineret hvordan han ser at læreren var og hvordan han er i dag. Han beskriver to forskellige opfattelser af lærerens opgave: Først en ”håndværker”, der skal formidle viden. Dernæst en ”tekniker” som skal formidle begreber som mål, proces, evaluering og feedback.

¹⁹ [Jørgensen 2003]

²⁰ [Løgstrup 1972]

Karakter er noget mennesket udvikler og opøver for, at kunne besvare de forskellige udfordringer og løse forskellige opgaver, som situationen kræver. Karakteren består af flere karaktertræk, som giver sig til kende, gennem de erfaringer mennesket gør sig gennem livet, f.eks. om mennesket er punktlig, ordholden og modig. Til forskel fra menneskets natur kan karakteren ændre sig²¹.

Skolens opgave er, ifølge Løgstrup, ikke kun dannelse og uddannelse. Han forklarer i teksten "Skolens formål", at skolens egentlige opgave kun kan være, at hjælpe eleverne med at blive oplyst om tilværelsen, eller som han selv siger tilværelsesoplysning²².

Tilværelsesoplysning ser han som resultatet af en skole, som indeholder "*oplysning om samfundets indretning, og historiens gang, om naturen vi er indfældet i med vort åndedræt og stofskifte, om universet vi er indfældet i med vores sanser.*"²³

Løgstrup mener, at fordi man har indrettet skolen efter udviklingen i samfundet, er skolen blevet mere fokuseret på erhvervslivet(arbejde), dvs. vi sætter uddannelse og det videre skoleforløb som skolens hovedopgave. Denne tendens mener Løgstrup er farlig, fordi industrisamfundet har udviklet sig i en retning, hvor arbejdet er blevet meningen med tilværelsen, hvis individet lægger alle sine tanker, følelser og handlinger i arbejdet, hvad skal han så lave i sin fritid, denne ville blive præget af kedsomhed og mangel på indhold²⁴.

Grundet hans holdninger mener vi at K. E. Løgstrup skal placeres som fortaler af perennialismen:

K. E. Løgstrup

Perennialisme _____ X _____ | _____ Rekonstruktionisme

Lars Qvortrup

Lars Qvortrup mener ikke, at det giver nogen mening at diskutere dannelse kontra uddannelse. I stedet skal man fokusere på, hvordan man supplerer begge elementer. Problematikken er ikke politisk, men videnskabelig idet ingen af de to fløje ved, hvad viden er. Et af hovedproblemerne er, at vi ikke er i stand til at kunne måle på de dannelsesmæssige aspekter som samarbejde o. lign..

I stedet har man valgt den nemme løsning og måler derfor på målbare færdigheder som faktaviden, denne form for ensidige resultater kan ikke vise det store billede. Endvidere finder han, at det er bemærkelsesværdigt, at vi i et videnssamfund ikke er i stand til at definere, hvad viden er, og heller ikke at måle den viden vi besidder²⁵.

²¹ [Løgstrup 1972]

²² [Løgstrup 1987]

²³ [Løgstrup 1987] side 46-47

²⁴ [Løgstrup 1987]

²⁵ [Qvortrup 2004]

Disse synspunkter gør at vi kan placere L. Qvortrup i midten:

Lars Qvortrup

Perennialisme _____ X _____ Rekonstruktionisme

Lars Stubbe Teglbjærg

Teglbjærg mener at skolen via den udvikling den har gennemgået, er blevet adskilt fra livet og derved har fået indlejret en kunstighed²⁶.

Derfor mener vi at også L.S.Teglbjærg er ovre mod tekonstruktionismen.

Lars Stubbe Teglbjærg

Perennialisme _____ | _____ X _____ Rekonstruktionisme

Thomas Ziehe

Ziehe mener, at man skal tage udgangspunkt i skolen som den defineres lige nu, så man derudfra kan definere morgendagens skole²⁷.

Derfor placerer vi T.Ziehe mod rekonstruktionismen:

Thomas Ziehe

Perennialisme _____ | _____ X _____ Rekonstruktionisme

Folkeskolelæreren som underviser i 2007 kan ikke vælge, om han eller hun vil være enten specialist- eller kulturlærer. Folkeskoleloven tillader det ikke. Man bliver som skolelærer nødt til at besidde aspekter fra begge lærertyper, det er så op til læreren selv at vise sin professionalisme ved, at skelne mellem de to typer og vide hvilken type, som skal skinne igennem i forskellige undervisningssituation, og som resulterer i at folkeskolens formålparagraf bliver opfyldt.

Ikke alle er enige i at formålparagraffen er fyldestgørende for skolens opgave. Den 22. april fortaltes i nyhederne, at man i en rundspørge for ugebladet Mandag Morgen havde spurgt 179 skoleledere, hvor de så folkeskolen anno 2007, her havde $\frac{3}{4}$ svaret, at der var alt for meget fokus på test og paratviden²⁸.

Eleverne i dagens skole modtager ikke kun undervisning i klasseværelset, eleverne modtager data fra alle steder i samfundet, det kan være TV, Internet, osv. Eleverne står dog overfor det problem, at

²⁶ [Teglbjærg 1991]

²⁷ [Ziehe 2004]

²⁸ [DR 2007]

mange af de ting som de lærer udenfor skolen, ikke kan sættes i sammenhæng med noget andet, og derfor bør det ikke være skolens første prioritet, at *give* eleverne viden, men derimod også hjælpe dem til selv, at være i stand til at udvikle lyst til at lære mere. F.eks. hvis en elev ser noget i fjernsynet, og gerne vil have mere at vide om emnet, mener vi ikke, det er lærerens opgave, at **give** eleven den færdige viden, eleven efterspørger. I stedet er lærerens opgave i samarbejde med eleven, at udvikle elevens færdigheder til selv, at kunne skaffe de ønskede informationer om emnet, og benytte samme teknik i lignende situationer.

Undervisningsminister Bertel Haarder har i et interview i profilen(18.8.06) sagt at ”*Læsning er alle fags moder*”, her er Peter Kemp dybt uenig, han mener nemlig at ”*Lysten er alle fags moder*”²⁹. Med de nye ændringer af folkeskolens formålsparagraf er Peter Kemp og Per Schultz Jørgensen enige om, at folkeskolen har brug for lærer, som kan give eleverne lysten til at lære.

Vi oplevede selv noget i praktikken som gør, at vi er enige i, at skolens opgave må være, at give eleverne ”lysten til at lære”. Under en historie lektion hvor eleverne arbejdede med betydningen af kalenderdage oplevede vi, at eleverne blev fuldstændig optaget af problemstillingen hvilket gjorde, at eleverne arbejdede konstruktivt og ambitiøst for at nå de opstillede deadlines. Flere af eleverne spurgte ligefrem om ikke de måtte lave mere hjemme, så de selv kunne være helt tilfredse med deres resultat.

Lærers opgave

Før i tiden var et dannet menneske, et som bevidst fulgte samfundets normer, men med denne nye samfundsstruktur vi ser i dag, hvor de tidlige tiders normer ikke længere er i spil, det er sværere at definere hvad der er god dannelse eller ej.

Politisk side

Vi mener, at man fra ministeriel side har den normative holdning som medfører at man er omkring midten men rykket lidt mod essentialisme, da man i folkeskolens formålsparagraf har noteret at skolen skal give eleverne færdigheder³⁰:

Politisk side

Essentialisme _____ X _____ | _____ Progressivisme

²⁹ [Kemp 2006]

³⁰ [UVM 2007]

Holger Henriksen

Holger Henriksen mener, at der ikke findes en facitliste, over hvordan man bliver en god lærer. Men kan man som lærer give eleverne anledning til videre tænkning end det, fra lærers side, fremsatte materiale, har man givet eleverne et vigtigt værktøj til senere brug. Lærers er sårbar på to områder i sin popularitet, ”*Den der ikke er på valg skal ikke vurderes*”³¹. Og i sit engagement, ”*...eleven kan ikke altid dele lærers engagement*”³². Læreren skal derfor være sig selv, man skal ikke agere en anden, da læreren derved kan miste sig selv i processen. Det er hans overbevisning at, det er seminarierne, der skal forberede de lærerstuderende på, at påtage sig ansvar. Og udvikle deres evner til opmærksomhed, da læreren skal give eleverne sin fulde opmærksomhed, og der ikke må stilles betingelser til eleverne for at opnå opmærksomheden.

Der er ingen absolutte sandheder og dertil svarende begreber. En lærers kvalifikationer omhandler, hvad læreren har forstand og forståelse for. Han mener, at læreren skal besidde følgende 6 kvalifikationer³³:

- 1. Faglig indsigt** - Den kritiske udvælgelse af undervisningsstof, samt brugen af didaktikken til at få faget til at blive større end faget selv...
- 2. Metodisk kreativitet** - Elev før metode. Man skal ikke vælge metoden for metodens skyld, men for elevens skyld
- 3. Social årvågenhed** - Indsigt i børnenes individuelle vilkår.
- 4. Psykologisk indføling** - Læreren skal være fortrolig med hver enkelt elev, og være i stand til at sætte sig i barnets sted.
- 5. Pædagogisk takt og humor** - En lærer skal turde vedkende sig sine fejl, og indrømme det hvis der er noget læreren ikke er i stand til at give svar på.
- 6. Disciplinære evner** - Man skal altid være beredt på problemer. Disciplinære evner er gode at have i baghånden.

³¹ [Henriksen 1997] Side 76

³² [Henriksen 1997] Side 76

³³ [Henriksen 1997] Side 81-83

Herudover mener Holger Henriksen, at der findes et ulige forhold mellem lærer og elev, da læreren er en autoritet i form af sin indsigt³⁴ og i form af sin sociale konstruktion³⁵. Hvilket placerer H. Henriksen ovre mod progressivismen:

Holger Henriksen

Essentialisme _____ | _____ X _____ Progressivisme

Per Schultz Jørgensen

Man skal ikke give eleverne svarene men udvikle deres kompetencer til selv at finde svaret³⁶, hvilket placerer P. S. Jørgensen mod progressivismen:

Per Schultz Jørgensen

Essentialisme _____ | _____ X _____ Progressivisme

Peter Kemp

Da Peter Kemp finder, at det vigtigste ikke er, at lære at læse men, at have lyst til at lære at læse³⁷. Syntes vi han skal placeres mod progressivismen

Peter Kemp

Essentialisme _____ | _____ X _____ Progressivisme

³⁴ Holger Henriksen referer til autoritet i form af sin indsigt som "vidensautoritet"

³⁵ "Systemautoritet" er den autoritet man besidder i form af sin sociale konstruktion.

³⁶ [Jørgensen 2003]

³⁷ [Kemp 2006]

Hans Jørgen Kristensen

Eftersom eleverne har lyst til at opdage verden og udvikle deres muligheder, er det lærerens opgave at inddrage eleverne i sine tanker om arbejdet og planlægningen. Det er derfor lærerens vigtigste opgave, at organisere og etablere samværssituationer, eksperimenter, opdagelsesrejser, studiesituationer, samtalsituationer mv. hvor denne lyst kan vedligeholdes, videreudvikles og i visse tilfælde genoplives. Ifølge Hans J. Kristensen skal læreren finde sin inspiration til undervisningens form i den traditionelle undervisningspraksis. Læreren skal benytte de aktiviteter og processer eleverne lærer af, hvilket gøres i samarbejde med eleverne, læreren kan finde frem til, hvilke aktiviteter der bedst passer ind og støtter elevernes egne lærerprocesser. For på den måde at tilrettelægge undervisningen så opgaverne løses³⁸. Hvilket i vores vurdering placerer H. J. Kristensen mod progressivismen:

Hans J. Kristensen.

Essentialisme _____ | _____ X _____ Progressivisme

Knud Ejler Løgstrup

K. E. Løgstrup mener at læren er en autoritet i kraft af sin indsigt, sin dømmekraft og sin karakter. Eleverne kan på baggrund af denne autoritet tage lærerens ord for gode varer. I lærerrollen skal læreren tage et standpunkt og forfægte det, så eleverne ved, hvor de har læreren. Og lade der være plads til afvigende standpunkter, så læreren ikke begrænser elevernes lyst til selv at tage stilling og komme med deres standpunkter. Ud over at det er vigtigt at være tro mod sin natur er det også lærerens opgave, at sørge for miljøet i undervisningssituationen, at respektere andres urørlighedszone, man skal give hinanden frihed, til at tage stilling til den påvirkning den anden udsættes for³⁹. Derfor mener vi, at Løgstrup skal placeres i midten:

K. E. Løgstrup

Essentialisme _____ X _____ Progressivisme

³⁸ [Kristensen 1991]

³⁹ [Løgstrup 1982] Side 3

Lars Qvortrup

Lars Qvortrup forholder sig neutralt til spørgsmålet om at tage udgangspunkt i enten faget eller eleven, men påpeger, at vi først skal have grundlæggende begreber på plads⁴⁰.

Lars Qvortrup

Essentialisme _____ X _____ Progressivisme

Lars Stubbe Teglbjærg

Lars Stubbe Teglbjærg mener, at læreren er en habil amatør, dvs. at lærere i den danske folkeskole ikke er eksperter i de fag, de underviser i. Læreren har intet, han kan til fingerspidserne, han skal blot formidle. ”Fusker i alt, mester i ingenting⁴¹”. Dog påpeger han, at det ikke er alle, der kan blive gode lærere. Det er et talent at undervise. Lærerens talent er ikke tårnhøj faktisk viden i de enkelte fag, men derimod kunsten at lære fra sig. Desuden skal læreren have en oprigtig interesse for faget, en ”ægthed” eller ”autensitet”. Eller i det mindste virke ”troværdig i en utroværdig situation”⁴².

Efter nogle undersøgelser, hvor Teglbjærg iagttog nogle lærere i gang med deres hverv, konstaterede han nogle fællestræk hos de lærere, han fandt troværdige i et klasselokale, han fremsiger derfor, at en lærer skal have⁴³:

- 1. Ægte faglig interesse** - Læreren skal være engageret i det fag han underviser i. En ægte interesse i faget, for hvis læreren ingen ægte interesse har for faget, hvordan skal eleverne så få interesse i det?
- 2. Dobbelt bevidsthed** - Læreren skal have evnen til at gøre to helt forskellige og modsatrettede ting på én gang. Nemlig gå op i sit emne/sin interesse og være en god formidler af undervisningsstoffet. Der skal være en balance, så man ikke går så meget op i materialet, at man glemmer det at formidle.

⁴⁰ [Qvortrup 2004]

⁴¹ [Teglbjærg 1991] Side 78

⁴² [Teglbjærg 1991] Side 76

⁴³ [Teglbjærg 1991] Side 79-80

3. Nærvær - Nærværet skal kunne rumme følgende elementer:

- a. Fysisk-æstetiske kvaliteter** - Det er ikke lige meget, hvordan læreren ser ud eller opleves sanseligt. Det er ikke et spørgsmål om at være smuk eller grim, men måden at være smuk/grim på, hermed menes stemmeføring, mimik og gestik.
- b. Følsomhed over for andre** – Empati; evnen til indlevelse. Læreren skal have sans for elevernes mindste reaktioner og fornemme det der foregår i klasseværelset. Og vide at de mindste reaktioner kan have stor betydning
- c. Sproglig beherskelse** – Evnen til at få andre til at lytte. Det er vigtigt, at man som lærer ikke giver det indtryk, at man hellere ville snakke om noget andet, eller at emnet slet ikke er interessant, man skal være i stand til at ”fange” sin klasse, således at elevernes tankegang ikke vandre. Vigtigt at læreren har sproglig beherskelse – ikke nødvendigvis grammatisk – men præcis, nuanceret og varieret udtryk.

En lærer er altså en som tør skabe en gensidig risikovillighed overfor eleverne. Læreren skal turde lade elever komme ud af busken, hvor den vigtigste forudsætning for, om læreren lykkedes med dette er, at han demonstrere sit talent, ved selv at vove pelsen – dvs. man skal turde tage nogle risici. Det er gensidig risikovillighed, der skaber den egentlige troværdighed i klasseværelset⁴⁴. Disse holdninger mener vi placerer L. S. Teglbjærg mod progressivismen:

Lars Stubbe Teglbjærg

Essentialisme _____ | _____ X _____ Progressivisme

⁴⁴ [Teglbjærg 1991]

Thomas Ziehe

Thomas Ziehe påpeger, at han under et ”gameshow” i tv, bed mærke i en ung mand som blev stillet et spørgsmål. Hvortil den unge mand svarede ”*det ved jeg ikke, det var før min tid*”⁴⁵, altså er uvidenhed ikke længere tabu og den viden man besidder, er bestemt ud fra personens ”egenverden” som Ziehe påpeger er den personlige dannelse meget individuelt baseret og vurderet. Netop fordi de fælles samfundsmæssige normer ikke længere er i spil, og der kun eksisterer en svag almen kultur, er lærerens opgave ændret. Ziehe fortsætter i sin bog ”Øer af intensitet i et hav af rutine” med at definere, hvad lærerens opgave er i dette nye normforladte samfund. Han opstiller tre forskellige nøgleproblemer i skolen der relaterer til hver sin dimension⁴⁶:

- En tematisk
- En social(atmosfærisk)
- En motivationsmæssig

Hvor det tematiske nøgleproblem indbefatter, at fordi eleverne lever i bobler af ”egenverdener”, er de ikke i stand til, at indsluse anden og ny viden, meget Piaget inspireret kan man ligefrem påstå, at eleverne i dag kun er i stand til at opsnappe ny viden, som de umiddelbart kan assimilere og den anderledes viden bliver bortkastet, idet en akkommodation af den nye viden ville betyde forandring og derfor kræve mere end ”egenverdenens-befolkningen” er villig til at give, derfor begrænser eleverne sig til den viden der ikke ”gør ondt”.

Det sociale eller atmosfæriske problem består i at den almene kultur næsten er udvisket, og normerne er forkastet. Dette medfører, at de unge i dag ikke har nogle klare retningslinjer de skal følge, og ingen forskrifter de kan underkaste sig. Derfor er eleven ofte overladt til at danne disse normative værdier sammen med andre personer i hver deres egenverden.

Den sidste er den motivationsmæssige og netop fordi ungdommen i dag lever i egenverdner er de blevet opflasket med det frie valg og især det, at vælge fra, er ungdommen i dag blevet mestre i. Den eneste løsning på dette problem er, at læreren i dag skal påtage sig opgaven og virke som⁴⁷:

- Rejseleder i meningsverdener
- Setting’ets beskytter
- Stifter af førglæde

⁴⁵ [Ziehe 2004] side 103

⁴⁶ [Ziehe 2004] side 104-111

⁴⁷ [Ziehe 2004] side 112-118

Rejselederen i meningsverdenen er måden, hvorpå læreren energisk skal introducere eleverne for nye ting og skabe relationer til disse ud fra elevernes egenverdener, som en rejseleder der uden at dømme gæsternes uvidenhed giver eleverne indsigt i alternative verdener end deres egen.

Som setting'ets beskytter er læreren den person som skal genskabe de fælles normer, ikke som de var i fordoms tid, med som de kan blive, eller skal være, når så mange forskellige egenverdener tørner sammen til en fælles enhed, kaldet 4.a. læreren har som setting'ets beskytter til opgave at beskytte alle reglerne og de indstiftede små ritualer som måtte være gældende, som f.eks. at man hænger jakken udenfor og tager hjemmesko på i klassen.

Sidst som stifter af førglæden, for som Jan Tønnesvang siger, er der kun to ting som kan forklare hvorfor man skal give sig i kast med noget nyt, den første er fordi at det interesserer en og det andet som også er det Ziehe er inde på, at man kan indse, at det er et skridt på vejen til det der interesserer en, altså som en slags gulerod⁴⁸. Her er det vigtigt, at læreren er i stand til, at kunne overbevise eleven om at grunden til han skal lære det, han er i gang med nu er, at han bliver i stand til at opnå det mål han har sat i den sidste ende. Således, at læreren giver eleven overskuelige delmål uden, at fjerne perspektivet fra slutmålet. Et konkret eksempel herpå kunne f.eks. være, at lære eleverne at læse noder, før de lærer at spille på et instrument.

Ziehe fortsætter endvidere med, at sige at intensiteten ikke altid kan være der, for hvis den var, ville også den blive rutine og at rutinen er det basale som alle undervisere burde have liggende på deres ryggrad, hertil understreger han vigtigheden om, at man en gang imellem får skabt noget intensitet, får rusket op i det velkendte og stiftet bekendtskab med noget nyt⁴⁹. Derfor har vi placeret Ziehe mod progressivismen:

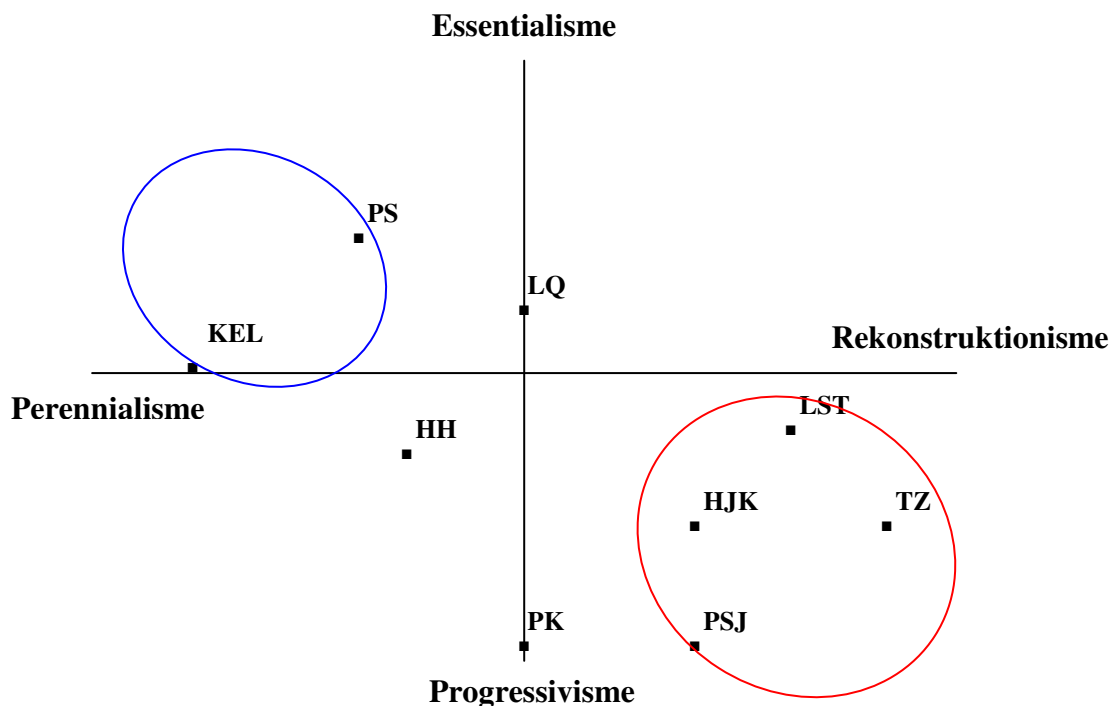
Thomas Ziehe

Essentialisme _____ | _____ X _____ Progressivisme

⁴⁸ [Tønnesvang 2006]

⁴⁹ [Ziehe 2007]

Som man kan se, er der mange forskellige holdninger, der bærer præg på debatten. Vi vil i det følgende skematisk opstille disse forskellige debatdeltagers holdninger i den model som Stensmo anvender.

PS: Politisk side **PK:** Peter Kemp **HJK:** Hans J. Kristensen **KEL:** K. E. Løgstrup **PSJ:** Per Schultz Jørgensen
LQ: Lars Qvortrup **TZ:** Thomas Ziehe **HH:** Holger Henriksen **LST:** Lars Stubbe Teglbjærg

Som det ud af figuren kan ses er de to grundholdninger, i figuren repræsenteret ved hhv. den blå og den røde cirkel. Den blå cirkel repræsenterer de folk som, er enige med politikerne om, at skolen skal højnes fagligt og tage udgangspunkt i den danske identitet og over for dem er debatdeltagerne som mener, at skolen allerede inkorporerer for megen faglighed og at skolen i stedet skal højnes personligt og genintroducere sociale normer for ungdommen.

Konklusion

Hvis vi sammenligner det vi nu har fundet med vores problemstilling, *Hvad bliver lærers rolle når man fra ministeriel side ændre skolens formål fra et dannelsesmæssigt synspunkt til et mere uddannelsesmæssigt?* Så kan vi se, at skolen har ændret sig, og der har været stor debat om, hvor vidt det dannelsesmæssige eller uddannelsesmæssige skal være den primære opgave i skolen. Vi har redegjort for mange forskellige debatdeltagers holdninger og kan konstatere, at der har været megen debat om, hvor vægtingen af dannelses og uddannelses aspektet skal placeres.

Den nye formålsparagraf placerer vægtingen på uddannelse med det argument, at vi bliver nødt til at forbedre os fagligt, hvis vi skal være i stand til at konkurrere i det globale samfund. Vi mener dog ikke, at man med uddannelse alene kan eksistere som et samfund. Vi behøver dannede unge med respekt for traditionerne. Kun med udgangspunkt i os selv, kan vi deltage i det demokratiske globaliserede samfund og forberede os til fremtiden med øget uddannelse.

Vi fandt, at ingen af parterne vil have dannelse uden uddannelse og omvendt. Men, at man fra ministeriel side vægter at højne essentialsiden, for at man ikke skal score dårligt i det globaliserede samfund. For nyligt har vi set, at skoleledere i en rundspørge har påpeget, at denne øget vægting af fagligheden er på vej til at gå ud over lærelysten i den danske folkeskole. De vil i stedet have regeringen til at højne det progressivistiske og fokusere på lærerens primære opgave, at reproducere elvernes lyst til at lære og ikke fokusere på hvordan vi scorer i internationalt sammenhæng.

Vi tilslutter os Lars Qvortrups opfattelse, at man har mistet gennemskueligheden i skolens opgave, idet man ikke har formået at fastlægge basale begrebers betydning. Man kan derfor ikke opstille en overordnet gennemsigtig opgave for skolen eller læreren før disse begreber fastlægges.

Vi kan ikke tilslutte os den politiske normative opfattelse, da vi ikke er tilhængere af reduktionismen. Vi har en mere holistisk opfattelse, der medfører, at det ikke er nok, at rette op på de enkelte elementer med hovsa-politik, men i stedet ændre på helheden.

... lysten til at lære er alle fags moder.

Peter Kemp

Literatur

[**Ziehe 2004**] Ziehe, Thomas: (2004), Øer af intensitet i et hav af rutine, BOG: Forlaget politisk revy, 1.bogklubudgave, 1.oplæg 2005, ISBN: 87-76-70060-7, S.101-126

[**Ziehe 2007**] Ziehe, Thomas: (2007), Ungdommens byrder, TV: Danmarks Radio, Deadline 2. Sektion, Vist på DR2 d. 25. marts 2007

[**Tønnesvang 2006**] Tønnesvang, Jan: (2006), Foredrag med Jan Tønnesvang på Aalborg Seminarium: Selvet og lærerpersonlighed, Aalborg Seminarium, DVD: Optaget på Aalborg Seminarium den 27. marts 2006

[**Madsen 1993**] Madsen, K. B.: (1993), Paradigmeskift – forandringer i videnskabssyn, KRONIK: Berlinske Tidende, 18. august 1993, 2.sektion, Side 4

[**Qvortrup 2004**] Qvortrup, Lars: (2004), Vi aner ikke, hvad viden er, KRONIK: Jyllands-posten, 22. august 2004, 2.sektion, Side 3

[**Qvortrup 2004b**] Qvortrup, Lars: (2004), Det vidende samfund, KRONIK: Information, 26. august 2004, Side 12

[**Kemp 2006**] Kemp, Peter: (2006), Den læreløse skole, KRONIK: Politiken 6. september 2006, 2.sektion, Side 7

[**Kristensen 1991**] Kristensen, Hans Jørgen: (1991), Den guderne er vred på gør de til lærer, BOG: Pædagogik – teori i praksis, Gyldendal, 1991, ISBN: 87-00-04625-6

[**Henriksen 1997**] Henriksen, Holger: (1997), Lærerens dannelse, BOG: Samtalens Mulighed, Holger Henriksen, 3. Udgave, 1997, ISBN: 87-984787-3-7

[**Teglbjærg 1991**] Teglbjærg, Lars Stubbe: (1991), Skolens kunstighed og lærerens kunst, ARTIKEL: Dansk Pædagogisk Tidsskrift, Årg. 39, nr. 2 (1991). - S. 75-82

[**Løgstrup 1987**] Løgstrup, Knud Ejler: (1987), Skolens formål, BOG: Gyldendal, Solidaritet og kærlighed og andre essays, 1987, ISBN: 87-00-15846-1

[**Løgstrup 1982**] Løgstrup, Knud Ejler: (1982), Holdningskrise – disciplinproblemer, FOREDRAG: Undervisningsministeriets folkeskolekonference, 2.nov 1981

[**Løgstrup 1972**] Løgstrup, Knud Ejler: (1972), Karakter og natur, BOG: Gyldendal, Norm og spontanitet, Løgstrup, Knud Ejler 1972, ISBN: 87-00-62661-9

[**Jørgensen 2003**] Jørgensen, Per Schultz: (2003), Den personlige lærer, BOG: Billesø&Baltzer, Person og profession, Fibæk, Per m.fl, 2003, ISBN: 87-7842-119-5

[**Stensmo 2001**] Stensmo, Christer(2001), Pædagogisk Filosofi, BOG: Selund ApS, 2001, ISBN:87-89513-36-3

[**UVM 2007**] Undervisningsministeriet: (2007), Folkeskolens formål, HJEMMESIDE: http://147.29.40.91/_GETDOCM_/ACCN/A20060119529-REGL, Sidst kontrolleret 26. april 2007

[**Folkeskolen 2006**] Folkeskolen 2006: (2006), Opstilling af forskellige formålsparagraffer, HJEMMESIDE:<http://api.archive.stibographic.com/binAPI/streamfile.exe?name=FS\Documents\159\42159.pdf&type=application/pdf&path=ArchiveFiles>, Sidst kontrolleret 26. april 2007

[**Folkeskoleforlig 2006**] Danmarks Billedkunstlærer: (2006), Synoptisk opstilling af folkeskolens formål, HJEMMESIDE:<http://www.danmarksbilledkunstlaerere.dk/Folkeskoleforliget06/Folkeskoleforliget-jan06.htm>, Sidst kontrolleret: 26. april 2007

[**DR 2007**] Danmarks Radio: (2007), Skoleledere: for meget fokus på test, HJEMMESIDE: <http://www.dr.dk/nyheder/indland/2007/04/22/084937.htm>, Sidst kontrolleret 26. april 2007

[**UVM 2005**] Undervisningsministeriet, (2005), Pisa Undersøgelsen, HJEMMESIDE: <http://www.uvm.dk/verden/oecd/pisa.html>, Sidst kontrolleret 26. april 2007